

Marsvin - en dansk hval

© Birgitte Rubæk

(*Phocoena phocoena*)

Engelsk: Harbour porpoise, Common porpoise

Tysk: Schweinswal, Kleintümmler.

Fransk: Marsouin commune

Spansk: Marsopa comun

Beskrivelse:

Lille tætbygget hval uden veldefineret næb. Midt på ryggen sidder en lille trekantet op til 20 cm høj rygfinne, der på forkanten er forsynet med hudknuder eller tuberkler.

Voksne dyr er typisk mellem 130 og 180 cm lange og vejer mellem 50 og 90 kg, men dyr på over 2 m er dog flere gange blevet målt. Nyfødte er ca 75 cm lange og vejer mellem 8 og 10 kg.

Tænder: 23-28 spatelformede tænder i hver kæbehalvdel

Udbredelse:

Marsvinets foretrukne levested er kystnære og lavvandede kystfjerne havområder. I det nordøstlige Atlanterhav forekommer det langs kysterne fra Hvidehavet i nord til Vestafrika i syd. Store bestande findes i Nordsøen, Skagerrak, Kattegat samt bælteerne. I den indre Østersø er marsvinet nu ret sjældent, ligesom i Den Engelske Kanal, mens Det Irske og Keltiske Hav huser store bestande. Der fandtes tidligere en bestand i det vestlige Middelhav, og observationer ved den tunesiske kyst kunne tyde på tilstedeværelsen af en lille restbestand her. En isoleret bestand findes i Sortehavet, hvorfra der til tider sker indvandring til det Ægæiske Hav via Bosporus, Mamarahavet og Dardanellerne. Marsvinet er almindeligt forekommende langs den norske kyst ved Skotland, Færøerne og Island. Marsvinet er også dokumenteret fra forskellige europæiske flodløb som Elben, Rhinen, Themsen og Nevafloden mellem Rusland og Estland.

Forekomst og forskning i Danmark:

Marsvinet er den mest almindelige hval i alle danske farvande. Den er dog sjældent i farvandet omkring Bornholm og i Øresund.

Der er flere gange foretaget større undersøgelser af marsvinets biologi og bestandsforhold. 1986-1990 gennemførtes Projekt Marsvin, en folkelig registrering af marsvinets forekomst i danske farvande. Marsvineforskning drives i dag på Fjord og Bæltcenteret, Odense Universitet og Danmarks Fiskeriundersøgelser og disse tre organisationer indgår i Fokus på hvalers netværk.

Adfærd:

Flokke på op til 15 dyr forekommer, men der er tale om løse grupperinger. Grundelementet er morunge-par, der til tider samles i større enheder. Der er måske tale om en køns- og aldersrelateret opdeling. Unge ikke kønsmodne dyr strejfer mere omkring, mens drægtige hunner hvert år vender tilbage til det samme havområde (deres eget fødested).

Der er beskrevet sæsonvandring fra Østersøen og Sortehavet, hvor der sker en tilvandring om

foråret og en udvandring i det sene efterår og vinteren i takt med isdannelse. Andre steder er der tale om vandringer til og fra kysten.

Dykketiden varer mellem 6 og 8 minutter, normalt dog kun omkring 3 minutter. Den maksimale dykkedybde udgør nok 200 m, men normalt dykker dyrene ikke så langt ned. Marsvinet betegnes nogle steder som et sky dyr, mens det andre steder hyppigt tiltrækkes af sejlbåde og langsomme motorbåde. Marsvinet kan springe helt ud af vandet og foretage bovridding men er mest kendt for sine rullende bevægelser.

Forplantning:

Hannerne bliver kønsmodne i en længde på 135 cm og en alder på 2-3 år, hunnerne i en længde på 145 cm og en alder på 3-4 år. Drægtigheden varer ca. 11 måneder, diegivningen 5 til 8 måneder. Fødslerne finder sted først, parringerne sidst på sommeren. En voksen hun kan derfor i princippet få en unge hvert år.

Føde:

Der står en lang række fisk og blæksprutter på marsvinets kostplan. Der er foretaget grundige undersøgelser flere steder i Nordatlanten, der tyder på at marsvinet er ret fleksibel. I den nordligste del af sit udbredelsesområde æder det overvejende lodde, mens der længere mod syd spædes op med sildefiske og torsk. I Sortehavet indgår kutlinger som et vigtigt fødeelement.

Naturlige fjender:

Spækhuggeren og store hajer er dokumenteret som naturlige fjender. En enkelt spækhugger, strandet ved Grenå i Danmark i 1861 havde således foruden en række spættede sæler levn efter ikke færre end 13 marsvin i maven.

Relation til mennesket:

Flere steder i Europa har der været en kommerciel udnyttelse af marsvinet, således ved den flamske kyst og i de danske stræder. Sidstnævnte steder udnyttede man marsvinets årlige vandringer ind og ud af Østersøen. I 1800-tallet blev der mindst nedlagt 140.000 marsvin i danske farvande. Den største dødelighed forekommer dog i form af utilsigtet bifangst i ned- og flydegarn i hele udbredelsesområdet. Alene nordsøfiskere får årligt mellem 5.000 og 10.000 dyr i deres net.

Lignende arter:

Marsvinets ringe størrelse og den lille trekantede rygfinne gør arten forholdsvis let kendelig. De typiske marsvinerul er ligeledes et godt holdepunkt.

Tekst: Carl C. Kinze